

סימן א. הנאה הבאה לאדם בע"כ, כה ע"ב – כו ע"א

א. איתמר, הנאה הבאה לו לאדם בעל כרחו. אביי אמר: מותרת, ורבא אמר: אסורה.
 ב. אפשר וקא מיכוין, לא אפשר וקמיכוין – כולי עלמא לא פליגי דאסור. לא אפשר ולא מיכוין – כולי עלמא לא פליגי דשרי. כי פליגי – דאפשר ולא מיכוין. ואליבא דרבי יהודה, דאמר דבר שאין מתכוין – אסור – כולי עלמא לא פליגי דאסור. כי פליגי – אליבא דרבי שמעון, דאמר דבר שאין מתכוין מותר. אביי – כרבי שמעון, ורבא אמר: עד כאן לא קא אמר רבי שמעון – אלא היכא דלא אפשר, אבל היכא דאפשר – לא.
 ג. איכא דאמרי: אפשר ולא מיכוין – היינו פלוגתייהו דרבי יהודה ורבי שמעון. לא אפשר ולא קא מיכוין – כולי עלמא לא פליגי דשרי, כי פליגי – דלא אפשר וקא מיכוין. ואליבא דרבי שמעון דאזיל בתר כוונה – כולי עלמא לא פליגי דאסור. כי פליגי – אליבא דרבי יהודה, דאמר: לא שגא מתכוין ולא שגא שאין מתכוין – אפשר אסור. אביי כרבי יהודה, ורבא אמר לך: עד כאן לא קאמר רבי יהודה שאין מתכוין כמתכוין – אלא לחומרא, אבל מתכוין כשאין מתכוין לקולא – לא.

חמישה משתנים בסוגיא [הערכים הימניים חמורים יותר]:

[ל"ק/ל"ב]; [רבא / אביי]; [ר"י / ר"ש]; [אפשר/א"א]; [מכוין/לא מכוין]
 בטבלה הבאה נתאר את 32 האפשרויות הנגזרות ממשתנים אלו. להבהרת היחס בין הטבלאות נסמן בפינה הימנית עליונה של כל טבלה את מספר משבצות ה'אסור'.

לישנא קמא

רבי יהודה	רבא			אביי		
	[4]	מכוין	לא מכוין	[3]	מכוין	לא מכוין
	אפשר	אסור	אסור	אפשר	אסור	אסור
	א"א	אסור	אסור	א"א	אסור	מותר
	[3]	מכוין	לא מכוין	[2]	מכוין	לא מכוין
רבי שמעון	אפשר	אסור	אסור	אפשר	אסור	מותר
	א"א	אסור	מותר	א"א	אסור	מותר

לישנא בתרא

רבי יהודה			רבא			אביי		
	[3]	מכוין	לא מכוין		[2]	מכוין	לא מכוין	
	אפשר	אסור	אסור		אפשר	אסור		
	א"א	אסור	מותר		א"א	מותר		
רבי שמעון	[2]	מכוין	לא מכוין		[2]	מכוין	לא מכוין	
	אפשר	אסור	מותר		אפשר	אסור		
	א"א	אסור	מותר		א"א	אסור		

דגשים לטבלה:

א. משני הא"ד עולות שלוש שיטות בפרשנות מחלוקת ר"י ור"ש: שיטה ראשונה, של אביי בל"ק ורבא בל"ב [שיטות אלו זהות!], ר"י ור"ש נחלקו בשמאלית עליונה [מבחינת מספר המשבצות: 2-3]; שיטה שניה, שיטת רבא בל"ק, ר"י ור"ש נחלקו בשמאלית תחתונה, שיטה זו מעלה בדרגת חומרא את שתי שיטות התנאים [3-4]. שיטה שלישית, שיטת אביי בל"ב, נחלקו בימנית תחתונה. שיטה זו מורידה (יחסית לשיטה הראשונה) בדרגת חומרא את שיטת רבי יהודה [2-2], אלא שאין זהות בין המשבצות].

ב. מחלוקת אביי ורבא: בלי"ק נחלקו אביי ורבא על המשבצת השמאלית עליונה בדעת ר"ש [וכן על השמאלית תחתונה בדעת רבי יהודה, תוספות]; בלי"ב נחלקו אביי ורבא על הימנית תחתונה בדעת רבי יהודה.

המשותף לשתי הלישנות [התשתית הלוגית המשותפת]:

1. אביי טוען שאחד התנאים (ר"ש בלי"ק ור"י בלי"ב השני) תולה הכל במשתנה אחד: ר"ש במשתנה הכוונה ור"י במשתנה האפשר.
2. נוצר לפי אביי אליבא דאותו תנא יחס של 2:2 במשבצות הטבלה. החילוק הוא בין הטורים בלי"ק (לר"ש) ובין השורות בלי"ב (לר"י).
3. רבא חולק על אביי וטוען שלתנא זה (ר"ש בלי"ק ור"י בלי"ב) היחס הוא 1:3 (רק במשבצת השמאלית תחתונה מותר).
4. נראה לומר אם כן שעברה במסורת 'תשתית לוגית' כדלהלן: אביי ורבא נחלקו בדעת אחד התנאים, שלפי אביי אותו תנא תולה הכל במשתנה אחד, ולפי רבא הוא מקל רק בתרתי לקולא. כל אחת מהלישנות יצקה תוכן שונה לאותה תבנית, תוכן שונה הן בזהותו של התנא (ר"ש ב"ק ור"י בלי"ב) והן בזהות המשתנה (הכוונה בלי"ק והאפשר בלי"ב).